

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 12/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle kemikaalilaiksi sekä laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Talousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 10 päivänä huhtikuuta 2013 lähettäessään hallituksen esityksen kemikaalilaiksi sekä laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 38/2013 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi talousvaliokuntaan samalla määrännyt, että ympäristövaliokunnan on annettava asiasta lausunto talousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Marilla Lahtinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylitarkastaja Eeva Nurmi, ympäristöministeriö
- yksikönpäällikkö Taina Nystén, Suomen ympäristökeskus
- johtaja Esa Nikunen, Turvatekniikan keskus
- erityisasiantuntija Tarja Hartikainen, Suomen Kuntaliitto
- apulaisjohtaja Juha Pyötsiä, Kemianteollisuus ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut Elinkeinoelämän keskusliitto EK.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta toteaa, että Euroopan unionin kemikaalilainsäädäntö on viime vuosina uudistunut kokonaan. EU:n kemikaalilainsäädännön keskeisinä tavoitteina ovat yhtäältä terveyden ja ympäristön suojelu sekä toisaalta kemikaalien vapaan liikkuvuuden turvaaminen sisämarkkinoilla ja EU:n kemianteollisuuden kilpailukyvyn tehostaminen. REACH-asetus on arvioitu jopa maailman tiukimmaksi kemikaaleja koskevaksi lainsäädännöksi.

REACH-asetuksen avulla yritykset veloitetaan huolehtimaan markkinoilla ja käytössä ole-

vien kemikaalien turvallisuudesta. Yritysten tulee rekisteröidä valmistettavat ja EU-alueelle tuotavat aineet Euroopan kemikaalivirasto ECHA:ssa, luokitella, merkitä ja pakata vaaralliset kemikaalit turvallisesti ja tiedottaa tietyistä esineiden sisältämistä vaarallisista aineista. REACH-asetuksen laajat velvoitteet ovat vaativia ja yksityiskohtaisia, eikä niistä voida tehdä kansallisia poikkeuksia. REACH-asetuksen täytäntöönpano on vielä alkuvaiheessa, mutta jo nyt asetuksen arvioidaan vähentäneen vaarallisimpien aineiden käyttöä Euroopassa.

Valiokunta toteaa, että ehdotettu kemikaalilaki olisi pääasiassa valvontaa säätelevä laki. Uuteen kemikaalilakiin esitetään säännöksiä mm. EU:n kemikaalilainsäädännön valvonnasta, muista viranomaistehtävistä ja rangaistuksista. Kemikaalilain tavoitteeksi asetettiin kansallisen sääntelyn yksinkertaistaminen ja selkeyttäminen. Valiokunta toteaa, että ehdotus täyttää tältä osin asetetut tavoitteet.

Valiokunta tukee ehdotusta keskittää kemikaalien markkinavalvontaa Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle (Tukes). EU:n kemikaalilainsäädäntö on laaja ja erittäin monimutkainen kokonaisuus, jonka valvonta edellyttää huomattavaa erityisosaamista ja erikoistumista. Markkinavalvonnan keskittäminen kunnilta ja aluehallintovirastojen työsuojelupiireiltä Tukesille edistää tehokasta resurssien käyttöä ja asiantuntemuksen varmistamista valvonnassa. Valiokunta pitää välttämättömänä minimiresurssitarpeena Tukesille ehdotettua viiden henkilötyövuoden lisäystä markkinavalvontatehtävään. Valiokunta korostaa, että resurssien riittävyyttä tulee seurata jatkossa.

Suomen ympäristökeskus valvoisi myös jatkossa kansainvälisten Tukholman ja Rotterdamin yleissopimusten ja niiden täytäntöönpanemiseksi annettujen EU-asetusten toimeenpanoa siltä osin kuin valvontaa ei ole säädetty muille viranomaisille. Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena ehdotetun lain 9 ja 15 §:ssä mainittujen valvonta- ja viranomaistehtävien säilyttämistä Suomen ympäristökeskuksella vuonna 2010 toteutetun kemikaalivalvonnan keskittämishankeen (Kevake) päätelmien mukaisesti.

Kemikaalien käytön yleisiksi periaatteiksi on lakiehdotuksen 19 §:ssä esitetty selvilläoloa kemikaalien terveys- ja ympäristövaikutuksista ja huolellisuuden noudattamista kemikaalin käytössä sen määrä ja vaarallisuus huomioon ottaen. Lisäksi toiminnanharjoittajaa ohjattaisiin käyttämään vähiten vaaraa aiheuttavaa kemikaalia tai menetelmää, silloin kun on mahdollista valita eri vaihtoehtojen välillä. Valiokunta korostaa, että ehdotettuja yleisiä periaatteita voitaisiin soveltaa ainoastaan yhdessä yksityiskohtaisten aineellisten säännösten kanssa. Valio-

kunta pitää näitä periaatteita informatiivisina ja ohjeellisina, eikä näihin säännöksiin liity yksinään sitovuutta tai rikkomiseen rangaistavuutta, vaan periaatteet ohjaisivat toiminnanharjoittajia toimimaan lain tavoitteiden mukaisesti. Kyseiset periaatteet sisältyvät nykyiseenkin kemikaalilakiin, ja ne on tarpeen säilyttää myös uudessa laissa.

EU:n biosidiasetusta aletaan soveltaa 1.9.2013 alkaen, ja se kumoo nykyisin voimassa olevan biosididirektiivin ja sen mukaiset hyväksymismenettelyt. Kokonaan uutena asiana kemikaalilakiin ehdotetaan lisättäviksi ympäristölle ja terveydelle haitallisimpien tuholaiсторjunta-aineiden käyttäjien pätevyyttä ja yritysten rekisteröintiä koskevat vaatimukset. Tukes voi valmisteen hyväksymispäätösten yhteydessä päättää valmisteen luovuttamisen tai käytön rajoittamisesta vain ehdotetun lain 38 §:ssä tarkoitettua tutkinnon tai lain 41 §:ssä tarkoitettua erityistutkinnon suorittaneille henkilöille. Tutkintoa edellyttäviä valmisteita voisivat olla esimerkiksi jyrä- ja hyönteismyrkyt tai puunsuoja-aineet, jotka voivat aiheuttaa merkittävää ympäristö- tai terveysriskiä epäasianmukaisesti käytettyinä. Erityistutkintoa voisivat edellyttää valmisteet, jotka ovat käyttäjälle tai ympäristölle erityisen vaarallisia, kuten kaasutettavat tuholaiсторjuntaan tarkoitettua valmisteet, jotka ovat akuutisti erittäin myrkyllisiä ja voivat aiheuttaa välittömän hengenvaaran käyttäjälle ja sivullisille, ellei niitä osata käyttää oikein. Valiokunta toteaa, että vuonna 2005 perustettu vapaaehtoinen tuholaiсторjunnan näyttötutkintomenettely ei ole pystynyt takaamaan riittävää ammattitaitoa, joten on tarpeellista säätää tutkinnosta laissa, kuten kasvinsuojeluaineiden osalta on jo aiemmin tehty. Pätevyysvaatimukset koskisivat 30–50:tä yritystä ja niissä toimivaa pariasataa henkilöä. Pätevyyden osoittaminen tai erityistutkinnon suorittaminen eivät edellytä esityksen mukaan pakollista koulutusta, joten yrityksille ei koidu kohtuuttomia kustannuksia pätevyys- ja rekisteröintivaatimusten täyttämiseksi. EU:n biosidiasetuksesta aiheutuviin kokonaan uusiin tehtäviin eli neuvontapalvelun järjestämiseen ja ylläpitoon sekä biosidivalmisteilla käsiteltävien

esineiden valvontaan tarvitaan myös riittävät resurssit.

Valiokunta korostaa lopuksi toiminnanharjoittajille suunnattavan tiedotuksen ja informaation merkitystä, jotta uudistus saadaan toteutettua yhteistyössä alan toimijoiden kanssa.

Lausunto

Lausuntonaan ympäristövaliokunta esittää,

että talousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 8 päivänä toukokuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj. Rakel Hiltunen /sd
jäs. Tarja Filatov /sd
Christina Gestrin /r
Antti Kaikkonen /kesk
Jukka Kärnä /sd
Jari Lindström /ps

Tapani Mäkinen /kok
Martti Mölsä /ps
Sari Palm /kd
Anni Sinnemäki /vihr
Mirja Vehkaperä /kesk
Juha Väättäinen /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jaakko Autio.